

Suhuäänteiden š ja ž merkintä vierasnimissä

Suomen kielen lautakunta 2005

Suomen kielen omiin sanoihin kuuluu suhuäänteistä vain *s*, joten kaikki sanat, joissa esiintyvät suhuäänteet *š* ja *ž*, ovat uudehkoja lainasanoja, siis vierasperäisiä sanoja tai nimiä. Tämä kannanotto koskee vierasperäisiä nimiä eli vierasnimiä.

Vierasnimillä, etenkin vanhoilla kulttuurinimillä ja maantieteellisillä nimillä, on yleensä alkuperäkielen mukainen vakiintunut ääntämis- ja sen mukainen kirjoitustapansa, jota ei ilman painavaa syytä tulisi muuttaa (*Tšehov*, *Tšaikovski*, *Tšekki*, *Tšetšenia*, *Azerbaidžan*). Syyksi ei riitä, että monissa kirjoituslaitteissa suhuäännettä tarkoittavan kirjaimen tuottaminen on ollut teknisesti hankalaa.

Vierasnimien suhuäänteitä näkee usein kuitenkin kirjoitettavan teknisistä tai mukavuussyistä siten, että *š*:n ja *ž*:n sijasta käytetään konsonattiyhtymiä *sh* ja *zh*. Suomen kielen lautakunta ei pidä tätä kehityssuuntaa suotavana.

Mitä haittaa on suhuäänteiden kirjoittamisesta *sh*:lla ja *zh*:lla?

Suomen kielen oikeinkirjoitusjärjestelmän keskeiseksi periaatteeksi on vakiintunut jo sata vuotta sitten se kirjoituksen ja ääntämyksen vastaavuus, että yhtä äännettä merkitään yhdellä kirjainmerkillä.

Sellainen suhuäänteiden merkintätapa, jossa soinnittoman *š*:n ja soinnillisen *ž*:n sijasta käytetään kirjainyhtymiä *sh* ja *zh*, on vastoin yhden äänteen ja yhden kirjainmerkin vastaavuuden periaatetta. Merkintä on myös harhaanjohtava, sillä *sh*-yhtymä esiintyy suomessa muussakin kuin suhu-*s*:n funktiossa (esim. yhdyssanassa *ihmishenki* ja sanassa *taashan* jne.; huomaa myös *sh*:n ääntäminen sanassa *pasha* [pasha] ja mm. nimessä *Mashadov* [mashadov]).

Kirjaimia *š* ja *ž* tarvitaan siis ennen kaikkea kirjoitettaessa henkilön- ja paikannimiä, etenkin slaavilaisia nimiä. Niiden kyrillisten kirjainten translitterointia varten on olemassa kansainvälinen standardi ISO 9. Suomessa sovelletaan yleensä kansallista standardia SFS 4900. Ohjeita on käsitelty mm. Kielikellossa nro 2/2003, s. 8–14. Vuonna 1999 julkaistiin kansainvälinen merkistöstandardi ISO/IEC 8859-15 (ns. Latin-9), johon sisältyvät mm. euron merkki, *š* ja *ž*. Se on hyväksytty Suomessa myös kansalliseksi standardiksi. Merkit sisältyvät myös jatkuvan kehitystyön kohteena olevaan kansainväliseen merkistöön, jota nykyiset laitteet ja ohjelmat tukevat jo laajasti.

Suomen kielen lautakunnan suositus *š*:n ja *ž*:n käyttämisestä perustuu siis suomen kielen vakiintuneeseen oikeinkirjoitusjärjestelmään ja mainittuihin merkistöstandardeihin. Laite- ja ohjelmahankinnoissa on syytä ottaa huomioon tämän suosituksen helppo toteuttaminen käytännössä.

***

Usein esiintyviä nimiä, joissa suositellaan käytettäväksi suomen kansalliseen merkistöstandardiin kuuluvia kirjaimia *š* ja *ž*:

Tšaikovski, Tšehov, Šostakovitš, Puškin, Hovanštšina, Živago, Tšetšenia, Sotši, Taškent, Joškar-Ola, Tšad, Tadžikistan, Azerbaidžan, Tšuktšienmeri, Tšuvassia, Tšekki, Škoda, Kašmir, Hatšaturjan, Fidži, Kambodža